

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลักของประเทศ ที่มีการเติบโตและขยายตัวอย่างต่อเนื่องเป็นอย่างมากในทุกทิศทาง โดยเฉพาะทางด้านเหนือซึ่งมีการขยายตัวตามแนวเส้นทางคมนาคมสายหลักที่เชื่อมไปยังภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การขยายตัวอย่างรวดเร็วตามแนวแกนดังกล่าวส่งผลให้เกิดรูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการเป็นเมืองที่มีลักษณะเฉพาะ มีการผสมปนเปของกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย โดยสถาบันอุดมศึกษาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญซึ่งนำการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่พื้นที่ดังกล่าว

วิทยานิพนธ์นี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่ตั้งและการกระจายตัวของสถาบันอุดมศึกษา และกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อชุมชนในพื้นที่ และนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการใช้พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถาบันอุดมศึกษาเหล่านั้นต่อไป

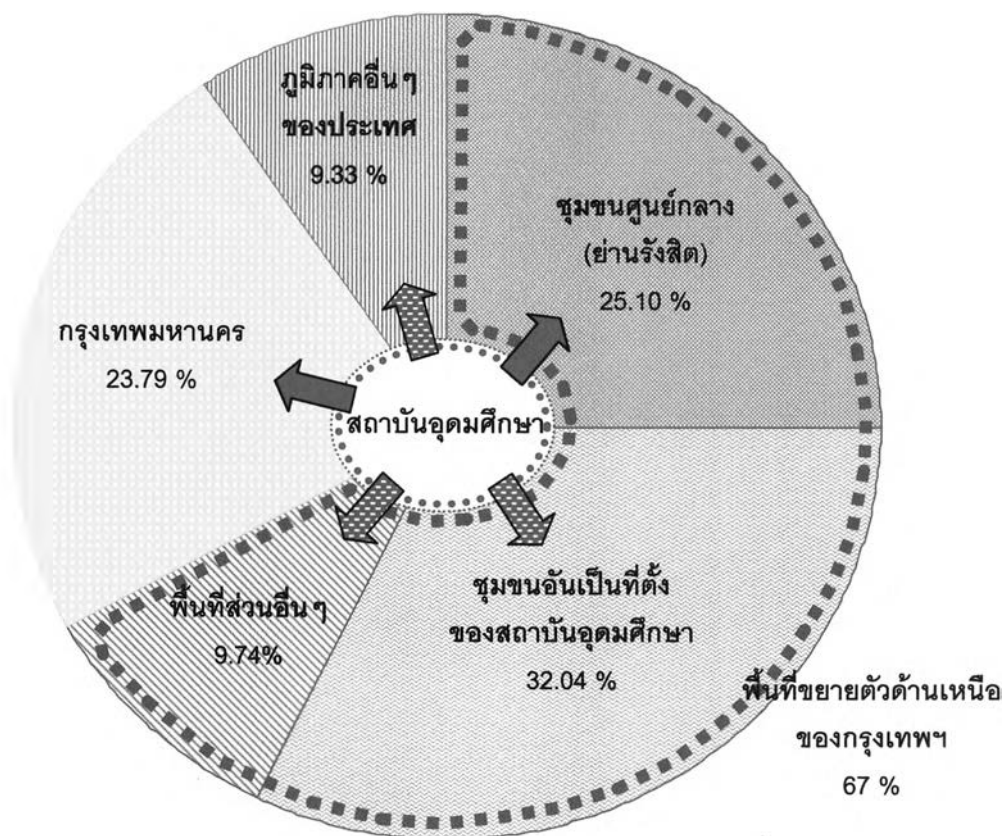
การศึกษาในครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(ศูนย์รังสิต) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อศึกษาผลกระทบของสถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้ต่อพื้นที่โดยรอบ

สำหรับกระบวนการศึกษา เริ่มจากการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาคมหานครที่ขยายตัวออกไป และการตั้งสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และผลกระทบของสถาบันอุดมศึกษา ศึกษาลักษณะของพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร การที่ตั้งและการกระจายตัวของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากสถาบันอุดมศึกษา และเสนอแนะแนวทางการใช้พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว

6.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของประชากรสถาบันอุดมศึกษาเกิดขึ้นในย่านรังสิตและในกรุงเทพฯมากที่สุด โดยการใช้จ่ายของประชากรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาทุกๆ 1 บาท จะก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจในรูปของตัวคูณทวีในย่านรังสิตและกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวน 0.64 และ 0.61 บาท ตามลำดับ รองลงมาคือในชุมชนที่สถาบันอุดมศึกษาตั้งอยู่ ได้แก่ ชุมชนบางชันและชุมชนคลองหลวง 0.23 และ 0.22 บาท ซึ่งจะสังเกตได้ว่าได้รับผลกระทบเพียงหนึ่งในสามของที่เกิดในย่านรังสิตและกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งหมดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร พบว่าเกิดขึ้นประมาณ 1.71 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 67 ของผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งหมด สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาค พบว่าเกิดขึ้นในภาคกลางมากที่สุด 0.16 บาท รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก 0.04 และ 0.02 บาท เนื่องจากมีการเชื่อมโยงไปยังภูมิภาคดังกล่าวด้วยเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็ว ทำให้มีประชากรจากภูมิภาคดังกล่าวเข้ามาศึกษาและทำงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

แผนภูมิ 6.1 การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจของสถาบันอุดมศึกษา

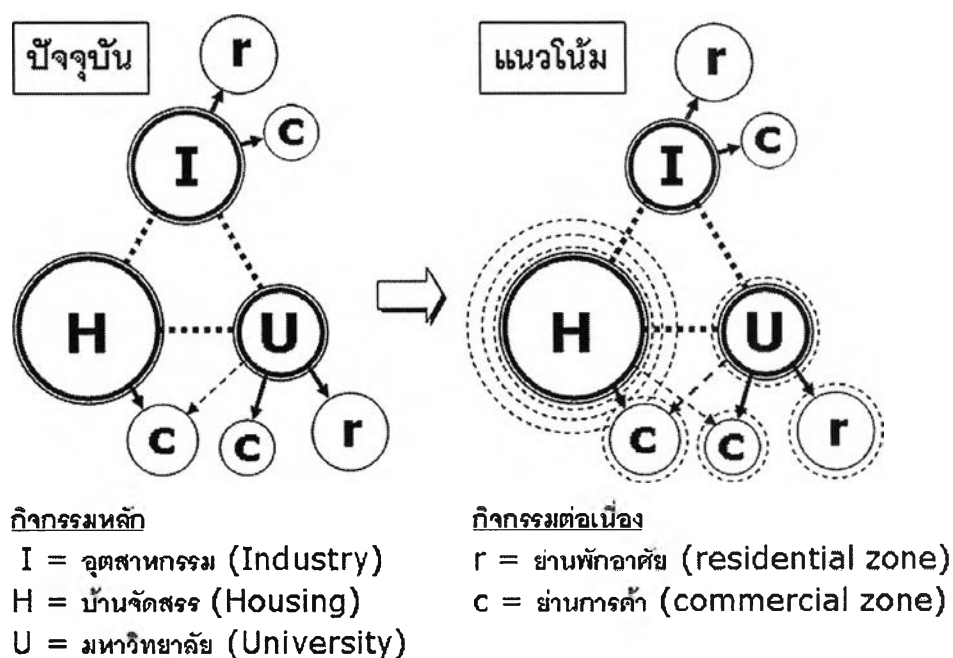
ประเภทการใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจในรูปของรายได้จากการใช้จ่ายของประชากรสถาบันอุดมศึกษามากที่สุด ได้แก่ ด้านอาหาร ที่พักอาศัย ของใช้ทั่วไป และการพักผ่อนหย่อนใจ จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้จ่ายพื้นฐานในชีวิตประจำวัน โดยเมื่อได้มีการศึกษาถึงกิจกรรมเหล่านี้ที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ พบว่าจะเกิดขึ้นเป็นย่านพักอาศัยที่อยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยมากที่สุด โดยมีที่พักอาศัยที่ให้บริการนักศึกษาเป็นหลัก และมีกิจกรรมการค้าและการบริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องปะปนกันอยู่ในบริเวณเดียวกัน

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

สำหรับลักษณะความสัมพันธ์ของกิจกรรมในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันมีกิจกรรมหลักในพื้นที่ ได้แก่ อุตสาหกรรม บ้านจัดสรร และสถาบันอุดมศึกษา โดยจะมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากกิจกรรมหลักเหล่านี้แยกออกจากกันค่อนข้างชัดเจนตามที่ตั้งและพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชากรแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะย่านที่พักอาศัยและสถานที่ที่จับจ่ายใช้สอย ซึ่งจะมีการเข้าไปใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกันเป็นบางอย่างเท่านั้น

โดยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเหล่านี้ในอนาคต ศึกษาจากแนวโน้มรวมไปถึงโครงการพัฒนาที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ โครงการก่อสร้างถนนวงแหวนชั้นที่ 3 ฝั่งตะวันออก (ตามแผนพัฒนาเมืองศูนย์กลางการบินสุวรรณภูมิ) และโครงการก่อสร้างทำเนียบรัฐบาล (ตามมติคณะรัฐมนตรี, พฤษภาคม 2548) ซึ่งจะนำการพัฒนาเข้ามาสู่พื้นที่อย่างมาก คาดว่ากิจกรรมด้านที่พักอาศัย (โดยเฉพาะหมู่บ้านจัดสรร) จะทวีความสำคัญขึ้นมา ตอบสนองกับความต้องการด้านที่พักอาศัยของประชากรที่เข้ามาทำกิจกรรมและอยู่อาศัยในพื้นที่มากขึ้น ขณะที่กิจกรรมด้านอุตสาหกรรมคาดว่าจะลดความสำคัญลง เนื่องจากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกและการพัฒนาสนามบินสุวรรณภูมิ โดยสถาบันอุดมศึกษาเองจะยังมีบทบาทสำคัญมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ เนื่องจากมีการเพิ่มการให้บริการมากขึ้นทุกปีได้มีการเตรียมพื้นที่รองรับการขยายตัวเอาไว้แล้ว ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาและบ้านจัดสรรอาจมีการใช้กิจกรรมที่ต่อเนื่องร่วมกันมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากการขยายตัวของกิจกรรมทั้งสองฝ่าย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องวางแผนในการจัดระเบียบของกิจกรรมเหล่านี้ให้พัฒนาร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ให้เกิดการรบกวนซึ่งกันและกันต่อไป

ภาพที่ 6.1 ความสัมพันธ์ของกิจกรรมในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร

6.2 ข้อเสนอแนะด้านการวางแผน

การมีสถาบันอุดมศึกษาเข้ามาตั้งอยู่ในชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้เกิดขึ้น เนื่องจากทราบดีถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ ในเรื่องของรายได้และการจ้างงานที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งจากการศึกษา พบว่าผลดีที่เกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นนั้น มาพร้อมกับปัญหาต่างๆ ที่ชุมชนจะต้องเผชิญ โดยหากมีการวางแผนและจัดการที่ดี การร่วมมือกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาและดำเนินการพัฒนาร่วมกัน ก็จะช่วยทำให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีและเป็นเมืองน่าอยู่ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาเองก็จะสามารถบรรลุถึงภารกิจในการเป็นสถาบันทางสังคมอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านการถ่ายทอดวิทยาการ การค้นคว้าวิจัย การถ่ายทอดวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน โดยผลที่ได้จากการศึกษาทำให้ทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นต่อชุมชนในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร จึงนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ดังนี้

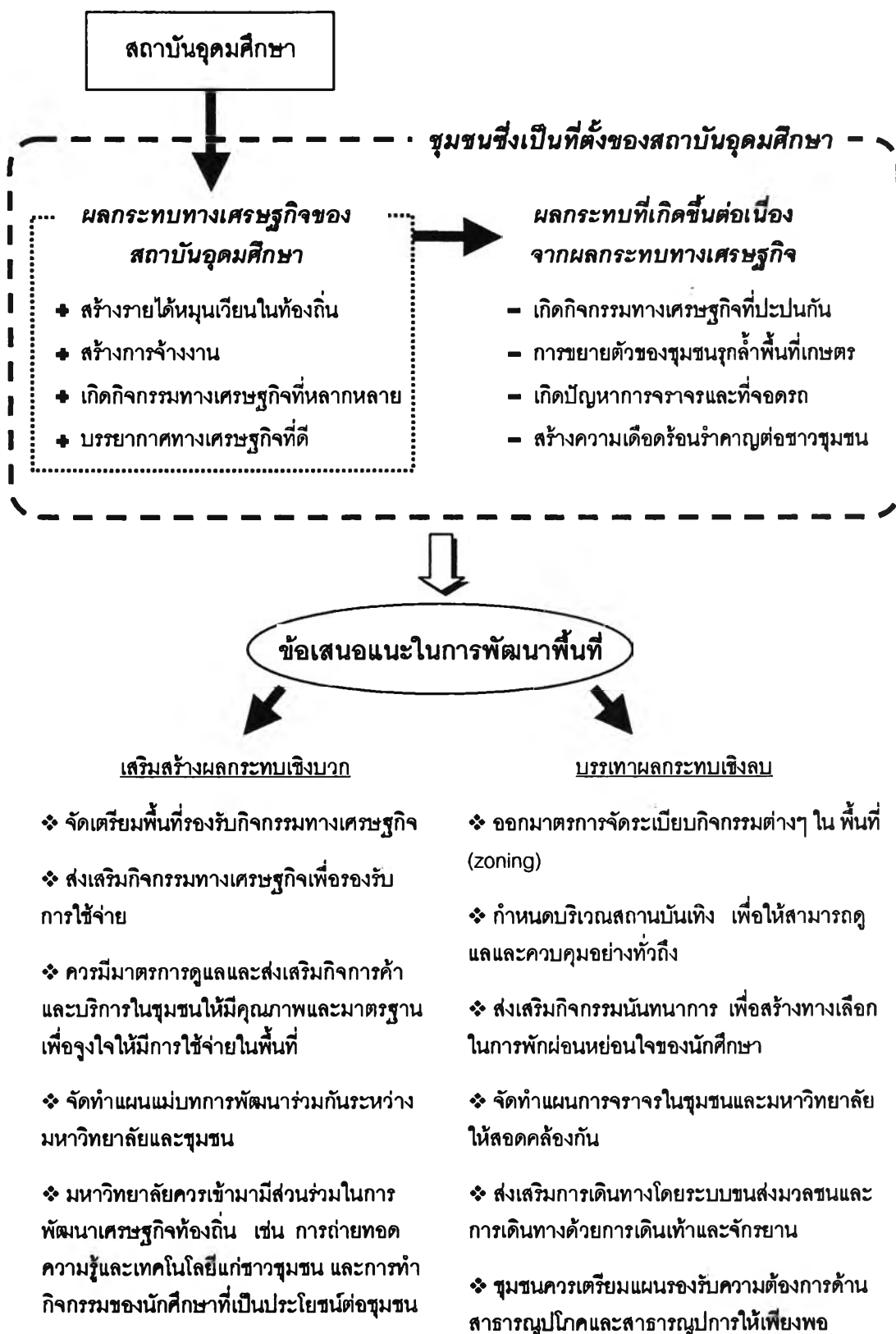
1) แนวทางในการเสริมสร้างผลกระทบเชิงบวก

เมื่อได้ทราบว่า การใช้จ่ายของประชากรอุดมศึกษาจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาย่านการค้าและที่อยู่อาศัยในบริเวณซึ่งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยมากที่สุดนั้น ชุมชนควรวางแผนจัดเตรียมพื้นที่ซึ่งมีความเหมาะสมเอาไว้เพื่อรองรับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น โดยควรมีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาร่วมกันทั้งการพัฒนามหาวิทยาลัยและการพัฒนาชุมชนโดยรอบให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกัน ซึ่งอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อคอยให้คำปรึกษาและสร้างความร่วมมือในเรื่องต่างๆ

ควรมีมาตรการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับอุปสงค์การใช้จ่ายของประชากรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะกิจการประเภทที่อยู่อาศัย อาหาร และการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ควรควบคุมดูแลกิจการเหล่านั้นให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เพื่อดึงดูดให้มีการใช้จ่ายในพื้นที่

มหาวิทยาลัยควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการจัดทำโครงการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีแก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อช่วยเตรียมความพร้อมในการประกอบธุรกิจในสาขาต่างๆ นอกจากนั้นควรสนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

แผนภูมิ 6.2 สรุปผลกระทบทางเศรษฐกิจของสถาบันอุดมศึกษา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาพื้นที่

2) แนวทางในการบรรเทาผลกระทบเชิงลบ

เป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และเตรียมการรับมือกับปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตจากกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่ อย่างไม่เป็นระเบียบและขาดการวางแผน โดยควรมีการออกมาตรการหรือกฎข้อบังคับในการจัดระเบียบการใช้พื้นที่ (Zoning) เพื่อไม่ให้มีการรบกวนกันทั้งระหว่างกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่เอง และประชาชนในชุมชน

ในเรื่องของสถานบันเทิงในชุมชน ในขั้นแรกต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมของนักศึกษาว่าเป็นวัยที่ชอบการพบปะสังสรรค์และความสนุกสนาน การที่จะห้ามไม่ให้มีในพื้นที่ใกล้เคียงเลยก็จะทำให้เกิดการเดินทางไปใช้บริการในพื้นที่อื่นซึ่งอยู่ไกลออกไปและไม่สามารถควบคุมดูแลได้ทั่วถึง จึงเสนอให้มีการกำหนดพื้นที่สถานบันเทิงไว้ในบริเวณใกล้เคียงที่ไม่รบกวนย่านพักอาศัย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดูแลเรื่องความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่ ขณะเดียวกันชุมชนควรส่งเสริมหรือจัดให้มีกิจกรรมเพื่อนันทนาการด้านอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น ด้านการกีฬา และศิลปวัฒนธรรม ประเภทดนตรีหรือการแสดง เพื่อสร้างทางเลือกและจูงใจให้นักศึกษานหันมาสนใจทำกิจกรรมด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์แทน

ปัญหาที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือปัญหาการจราจรในพื้นที่ จึงควรมีการร่วมกันจัดทำแผนจราจรในชุมชนและในมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกัน เตรียมการจัดที่จอดรถให้เพียงพอกับปริมาณที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนั้นควรสนับสนุนให้มีการเดินทางโดยระบบขนส่งมวลชน การเดินทางด้วยเท้า และการใช้จักรยาน เพื่อลดปริมาณการใช้รถใช้ถนนและเป็นการประหยัดพลังงาน

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่าชุมชนอันเป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ขยายตัวด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในรูปของตัวคุณทวีคูณข้างน้อยเมื่อเทียบกับพื้นที่ซึ่งเป็นศูนย์กลางอย่างรังสิตและกรุงเทพมหานคร แต่ก็มีผลมากพอให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้จ่ายเงินในพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อพื้นที่อันเป็นที่ตั้ง ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงควรมีการศึกษาและประเมินผลกระทบด้านต่างๆ ที่มีต่อพื้นที่ และประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลพื้นที่ในการร่วมกันพัฒนาในเชิงบูรณาการต่อไป